

17. Закурін М.К. Дискреція - дія на власний розсуд. Поняття та прояв // Вісник господарського судочинства. - 2009. - № 4. - С. 17-24.

18. Тихомиров Ю.А. Административное усмотрение и право // Журнал российского права. - 2000. - № 4. - С. 70-79.

19. Резанов С.А. Використання дискреційних повноважень в діяльності органів державного управління // Форум права. - 2009. - № 1. - С. 482-484.

20. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (80) 2 від 11 березня 1980 року стосовно здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/doporuzeni-vyboru-ministru-rady-evropy-80-2-a-rezoluci-vyboru-ministru-rady-evropy-77-31/@download/attachment1>.

21. Кривецький О. Дискреція - межі дозволеного або свавілля без меж // Громадська думка про правотворення. Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. Додаток до журналу "Україна: події, факти, коментарі". - 2015. - № 20 (102). - С. 11-14.

22. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Голос України. - 2001. - № 3. - С. 6-8.

23. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 40. - Ст. 263.

24. Методології проведення антикорупційної експертизи: Наказ Міністерства юстиції України від 23 червня 2010 року № 1380/5 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/v1380323-10>.

25. Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування: Методичні рекомендації Міністерства юстиції України від 16 жовтня 2013 року // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13/print1461076490580456>.

26. Головко А.А. Допустимо ли совместить законность и усмотрение? (Некоторые проблемы теории и практики) // Право и политика. - 2006. - № 3. - С. 26-28.

Бааджу Н.А.

Аспірант кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Надійшла до редакції: 26.12.2015

УДК 343.2

РОЗГЛЯД ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО ПОНЯТТЯ

Домніцак В.В.,
Пашаєв А.З.о.

В статті розглядається питання щодо визначення поняття "транснаціональної організованої злочинності" на основі аналізу теоретичних та правових положень.

Ключові слова: транснаціональна організована злочинність.

В статье рассматривается вопрос об определении понятия "транснациональной организованной преступности" на основе анализа теоретических и правовых положений.

Ключевые слова: транснациональная организованная преступность.

The article deals with the question of the definition of "transnational organized crime" on the basis of theoretical analysis and legal provisions.

Key words: transnational organized crime.

Постановка проблеми. Організована злочинність набуває транснаціонального характеру, стає реальною загрозою для світового співтовариства як за своїми масштабами, так і за мірою впливу на інші соціальні інститути. Злочинні організації використовують сучасні міжнародні комунікаційні і транспортні можливості, а також факт відсутності належної правової співпраці між державами. Розростання організованої злочинності до транснаціонального характеру, зростання кількості злочинних організацій з міжнародними зв'язками визначають необхідність тісної повсякденної співпраці держав по розшуку, затриманню і видачі злочинців для кримінального переслідування або виконання вироку. Найважливішими умовами розбудови України як пра-

вової держави є завершення реформування системи кримінальної юстиції, приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів, що відбувається у цей неспокійний період. Особливу небезпеку для розбудови молодого держави й формування громадянського суспільства становлять суттєві зміни в структурі злочинності, що набуває ознак організованої й транснаціональної. За даними МВС України, на території України у 2003-2016 рр. виявлено близько 400 організованих груп та злочинних організацій з міжнародними й транснаціональними зв'язками. Тому існує потреба в науковому дослідженні транснаціональної організованої злочинності з метою підвищення ефективності міжнародного співробітництва у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності.

Мета статті. Метою статті є авторське визначення поняття "транснаціональної організованої злочинності".

Виклад основного матеріалу. У юридичній літературі ще не напрацьовано загальноприйнятого та доктринального визначення поняття транснаціональної організованої злочинності, те ж саме можна сказати і про міжнародні нормативно-правові акти, які по-різному трактують цей злочинний феномен. Зміст поняття транснаціональна організована злочинність рядом авторів визначається по-різному, наприклад: на базі опису її найбільш типових ознак, через характеристику транснаціональних злочинних організацій [1, с. 8], а також за допомогою визначення більш широкого поняття "транснаціональної злочинності" [2, с. 20] і більш вузького поняття "діяльність транснаціональних кримінальних корпорацій" [3, с. 11]. Кримінальне середовище з розвитком його міжнародних зв'язків і новим, транснаціональним полем діяльності, а також дедалі частішим використанням терору, при

якому йдуть у хід погрози застосування радіоактивних та інших небезпечних засобів, глобалізується і протистоїть вже не окремі державі і суспільству з існуючим там режимом, але земній цивілізації взагалі з її культурою та іншими цінностями. Основою кримінальної глобалізації, як мінімум, є з одного боку, висока організованість злочинців, глобалізація їх кримінального інтересу і поля діяльності, наявність у них масштабних ресурсів, як людських, так фінансових та інших матеріальних (зброї тощо), по-друге, випередження глобальною криміналізацією цивілізованих процесів глобалізації, що включає дієву антикримінальну політику і позитивну співпрацю [4, с. 427].

А.Л. Репецька під “транснаціональною організованою злочинністю” розуміє здійснення злочинними організаціями незаконних операцій, пов’язаних із переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об’єктів, людей, інших матеріальних та нематеріальних цінностей через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон’юнктури в одній або кількох іноземних державах для отримання суттєвої економічної вигоди, а також для ухилення від соціального контролю за допомогою використання значних відмінностей в системах кримінального правосуддя різних країн і корупції. Вчена вважає, що лише аналіз характеру діяльності злочинної організації може свідчити про її транснаціональність [5, с. 35]. І.В. Пшеничний зазначає, що транснаціональна злочинність як явище виникла в результаті розвитку міжнародних економічних і соціальних відносин, а також бурхливих інтеграційних процесів, що відбуваються у світі внаслідок значних демократичних перетворень у країнах Східної Європи та на теренах колишнього Радянського Союзу, а також країн Африки, Азії та Латинської Америки”. На його думку під поняттям “транснаціональна організована злочинність” слід розуміти форму міжнародної діяльності організованих злочинних груп або організацій із використанням різних методів, у тому числі і примусового характеру, та заборонених товарів і послуг. Діяльність таких організованих злочинних груп або організацій має виходити за межі однієї країни [6, с. 7].

В.А. Яценко надає більш розширене визначення, оскільки вважає транснаціональну організовану злочинність відносно масовим соціально-економічним кримінальним явищем, що проявляється у функціонуванні стійких керованих об’єднань злочинців у межах певної території (країни, регіону), що здійснюють злочинну діяльність як бізнес з метою отримання максимальної вигоди, мають сувору ієрархічну побудову з виділенням лідерів, які організують і керують процесом планування, підготовки і вчинення злочинів, і створюють за допомогою залучених до кримінальної сфери широких прошарків населення і корумпованих зв’язків механізм захисту і протидії соціальному контролю [7, с. 14].

Транснаціональні організовані злочинні структури - це, як правило, складні системні утворення з внутрішньою ієрархічною структурою і розподілом ролей, високим рівнем взаємодії і керованості, внутрішньомережевими зобов’язаннями, системами власної безпеки і добування інформації, механізмами захисту капіталовкладень. Завдяки цьому, підвищується стійкість злочинних організацій до внутрішніх і зовнішніх впливів. Зокрема, спостерігається кадрова стабільність “ядра” злочинних груп при варіативності кадрів “оболонки”. При практично незмінному складі членів керівної ланки протягом тривалого часу функціонування допускається

ротація і зміна складу на виконавському рівні. Особливе значення надається внутрішньогруповій дисципліні та неформальній відповідальності [8, с. 294].

Транснаціональну організовану злочинність визначено як системне функціонування злочинних організацій і співтовариств, що мають розгалужену мережу філій в інших країнах, які використовують міжнародні зв’язки для постійного здійснення глобальних незаконних операцій, пов’язаних з переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об’єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних ресурсів через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон’юнктури в одній або кількох іноземних державах для одержання істотної економічної вигоди, а також для ефективного ухилення від соціального контролю за допомогою корупції, насильства й використання протиріч і прогалин у системах кримінального законодавства та правосуддя різних країн [9, с. 11].

Н.А. Зелінська та В.М. Дрьомін вважають, що інституціональний характер транснаціональної організованої злочинності полягає у тому, що учасники міжнародної кримінальної діяльності мають розгалужену злочинну мережу в інших країнах, використовують міжнародні зв’язки для здійснення глобальних незаконних операцій, ухиляються від державного контролю за допомогою корупції, створюють особливі правові та інформаційні умови для злочинної діяльності на міжнародному рівні. Проблеми забезпечення кримінологічної безпеки набули за сучасних умов особливої актуальності. Ескалація тероризму, активізація транснаціональної організованої злочинності, зростаюча напруга в міждержавних відносинах, - ці та інші фактори вимагають всебічного аналізу та ефективних заходів із протидії їм і стримування негативних наслідків [10, с. 39].

Своє бачення щодо транснаціональної організованої злочинності світова спільнота виклала ще у 1988 році на Міжнародному симпозиумі по організованій злочинності в Сант-Клауде, в матеріалах якого присутня загальна формула цього поняття, де транснаціональна організована злочинність розуміється як “будь-яка постійна участь групи людей або організації у злочинній діяльності, головна мета якої - отримувати прибуток всюди, незважаючи на наявність національних кордонів”. Більш ґрунтовне визначення транснаціональної злочинності подано у документах Всесвітньої конференції в Неаполі у 1994 році, де під транснаціональною організованою злочинною діяльністю розуміється здійснення злочинними організаціями незаконних операцій, пов’язаних з переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об’єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних засобів через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон’юнктури в одній або кількох іноземних державах для отримання суттєвої економічної вигоди, а також для ефективного ухилення від соціального контролю за допомогою корупції, насильства і використання значних відмінностей у системах кримінального правосуддя різних країн [11, с. 117]. Відповідно до Неапольської політичної декларації і Глобального плану дій проти організованої транснаціональної злочинності [12]: “Міжнародній співдружності слід виробити загальноприйнятну концепцію організованої злочинності як основу для прийняття і підвищення ефективності міжнародного співробітництва. Для ефективної боротьби з організованою злочинністю держави повинні враховувати структурні особливості злочинних організацій і способи

їх діяльності при розробці стратегій політики, законодавства та інших заходів. Характерними ознаками цього явища, хоча вони і не є юридичними або вичерпними за своїм визначенням, назвемо такі: створення угруповань для участі у злочинній діяльності; ієрархічні зв'язки або особисті відносини, які дозволяють ватажкам контролювати дії членів таких груп; застосування насилля, залякування або корупції з метою отримання прибутку і встановлення контролю над територіями і ринками; відмивання незаконних прибутків, як для продовження злочинної діяльності, так і для проникнення у легальну економіку; потенційні можливості поширення діяльності на нові сфери і за межі національних кордонів; і співробітництво з іншими організованими злочинними групами. Для того, щоб виявити і уміло відвертати організовану транснаціональну злочинну діяльність і боротися з нею, міжнародній співдружності необхідно поглиблювати свої знання про злочинні організації та їх діяльність. Державам слід займатися збором, аналізом і поширенням вірогідних статистичних даних і відомостей про це явище”.

Відповідно до ст. 1 Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти організованої злочинності [13]: “організована злочинність” означає групову діяльність трьох або більше осіб, яка характеризується ієрархічними зв'язками або особистими відносинами, які дають змогу їм ватажкам витягати прибуток або контролювати території і ринки, внутрішні та зовнішні, за допомогою насильства, залякування або корупції як для продовження злочинної діяльності, так і для проникнення у легальну економіку, зокрема шляхом: незаконного обігу наркотичних або психотропних речовин і “відмивання” грошей, як вони визначені у Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року [14]; торгівлі людьми, як вона визначена у Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами 1949 року [15]; підробки грошових знаків, як вона визначена у Міжнародній конвенції по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929 року [16]; незаконної торгівлі предметами культури або їх крадіжок; викрадення ядерного матеріалу, неправильного поводження з ним або погрози неправильного поводження з ним з метою завдання шкоди населенню, як вони визначені у Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок 1980 року [17]; терористичних актів; незаконної торгівлі зброєю або вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями або їх викрадення; незаконної торгівлі автотранспортними засобами або їх викрадення; підкupu посадових осіб державних органів та ін.

В Стратегії Європейського Союзу на початок нового тисячоліття “Запобігання та контроль організованої злочинності” [18] зазначене наступне: “Організована злочинність, як і злочинність взагалі, не поширюється випадково. Розмах таких порушень, як торгівля наркотиками, торгівля людьми, корупція та економічні злочини великою мірою залежить від наявності мотивів у злочинців, від існування сприятливих умов для скоєння злочинів та від орієнтації роботи тих, хто прагне контролювати організовану злочинність. Держави-члени повинні досліджувати шляхи гарантування того, щоб можливість скоїти злочин ставала все складнішою, щоб вона супроводжувалася великим ризиком для правопорушників (наприклад, ризик бути затриманим та заарештованим) та щоб вигоди від скоєння злочину були зменшені чи ліквідовані. Але водночас такі превентивні заходи повин-

ні проводитися в рамках поваги до основних людських прав. Слід також нагадати, що запобігання організованій злочинності сприяє ефективному запобіганню та контролю злочинності в цілому, а запобігання злочинності в цілому, навпаки, сприяє ефективнішому захисту від організованої злочинності та контролю над нею”.

Відповідно до ст. 2 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [19] (ратифіковано Законом України від 4 лютого 2004 року № 1433-IV [20]): “організована злочинна група” означає структурно оформлену групу в складі трьох або більше осіб, що існує протягом визначеного періоду часу і діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, для того, щоб одержати, прямо або посередньо, фінансову або іншу матеріальну вигоду. Структурно оформлена група означає групу, яка не була випадково утворена для негайного вчинення злочину і в якій не обов'язково формально визначені ролі її членів, обговорений безперервний характер членства або створена розвинута структура.

Висновок. Таким чином, провівши аналіз теоретичних положень та нормативно-правових актів міжнародного характеру було виявлено те, що не напрацьовано загальноприйнятого та доктринального визначення поняття “транснаціональної організованої злочинності”. Вважаємо, що під поняттям “транснаціональна організована злочинність” слід розуміти структуровану систему суб'єктами якої є стійкі злочинні організації, які мають потужні міжнародні, політичні та корумповані зв'язки, матеріально-технічну базу, людські ресурси, сфера кримінального впливу та діяльності яких у вигляді злочинного промислу розповсюджується на декілька держав, регіон, континент або світове співтовариство.

Література

1. Воронин Ю.А. Транснациональная организованная преступность: Монография. - Екатеринбург: Изд-во Ур-ГЮА, 1997. - 72 с.
2. Зорин Г.А. Понятие и основные признаки транснациональной преступности. - Гродно: Изд. Гродн. филиала “Негосударственного института современных знаний”, 1997. - 55 с.
3. Иванов Э.А. Отмывание денег и правовое регулирование борьбы с ним. - М.: Рос. Юрид. изд. дом, 1999. - 176 с.
4. Долгова А.И. Преступность, ее организованность и криминальное общество. М.: Российская криминологическая ассоциация. 2003. - 572 с.
5. Репецька А.Л. Транснациональная организованная преступность в сфере экономики и финансов России // Организованная преступность и коррупция: Исследования, обзоры, информация. Социально-правовой альманах. - 2000. - Выпуск № 1. - С. 34-38.
6. Пшеничний І.В. Організована транснаціональна злочинність і роль правоохоронних органів у протидії їй: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Національна академія внутрішніх справ України. - К., 2000. - 16 с.
7. Яценко В.А. Транснациональная организованная преступность: Криминологическая характеристика и предупреждение: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. - Ростов-на-Дону, 2003. - 45 с.
8. Жаровська Г.П. Глобалізація як фактор якісних

змін в організованому злочинному середовищі // Часопис Київського університету права. - 2013. - № 3. - С. 292-296.

9. Вербенський М.Г. Транснаціональна злочинність: кримінологічна характеристика та шляхи запобігання: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08; Дніпропетровський національний університет внутрішніх справ. - Д., 2010. - 42 с.

10. Зелінська Н.А., Дрьомін В.М. Кримінальна глобалізація: від транснаціонального злочину до транснаціональної злочинності // Юридичний вісник. - 2011. - № 1. - С. 34-39.

11. Жаровська Г.П. Транснаціональна злочинність: джерела, ознаки, структура взаємозв'язків // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. - Чернівці: ЧНУ, 2013. - Вип. 660: Правознавство. - С. 111-117.

12. Неапольська політична декларація і Глобальний план дій проти організованої транснаціональної злочинності: Декларація Організації Об'єднаних Націй від 23 грудня 1994 року // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_787.

13. Рамкова Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти організованої злочинності від 21 червня 1997 року // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_786.

14. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 року // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_096.

15. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами 1949 року // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_162.

16. Міжнародна конвенція по боротьбі з підробкою

грошових знаків 1929 року // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_589.

17. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок 1980 року // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_024.

18. Запобігання та контроль організованої злочинності: Стратегія Європейського Союзу на початок нового тисячоліття (2000/С 124/01) // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_233/print1460108186805505.

19. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй № 52/25 від 15 листопада 2000 року // Електронний документ: Режим доступу. - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_789.

20. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря): Закон України від 4 лютого 2004 року № 1433-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 19. - Ст. 263.

Домніцак В.В.,

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач
кафедри спеціальної фізичної підготовки ОДУВС;

Пашаєв А.З.о.,

викладач кафедри спеціальної фізичної
підготовки ОДУВС.

Надійшла до редакції: 08.01.2016

УДК 343.985

ЩОДО КОНЦЕПЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ (ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ) РОЗВІДКИ В УКРАЇНІ

Шелехов А. О.,

Тацієнко В. В.

Стаття присвячена окремим питанням формування концепції кримінальної розвідки в Україні. В статті аналізується міжнародний досвід прийняття стратегій кримінальної розвідки у таких країнах як: Англія, Хорватія, інших країнах Європи та США.

У статті розглянуто британську "Національну розвідувальну модель" та американський "Національний план розподілу розвідувальної інформації", які базуються на узагальненні бізнес-стратегій для потреб правоохоронних органів.

Також наголошено на деякі відмінності концепції кримінальної розвідки Англії та США від української моделі оперативно-розшукової діяльності, які стосуються сил і засобів.

Аналізується склад сил і засобів відповідно до концепцій кримінальної розвідки Англії та США.

Розглядається модель поліцейської діяльності, принципи стосовно кримінальної (поліцейської) розвідки.

Засновуючись на досвіді країн, де концепції поліцейської розвідки були офіційно затверджені, авторами пропонується включити до національної стратегії наступні ключові стадії розвідувального циклу: зби-

рання; оцінка; обробка; аналіз; розповсюдження та управління.

Реалізувати наведені стадії пропонується за рахунок застосування певної структури, функціональності та засобів, необхідних для ефективного використання кримінальної (поліцейської) розвідки.

Ключові слова: концепція, принципи, кримінальна розвідка, сили та засоби оперативно-розшукової діяльності.

Статья посвящена отдельным вопросам формирования концепции криминальной разведки в Украине. В статье анализируется международный опыт принятия стратегий криминальной разведки в таких странах как: Англия, Хорватия, других странах Европы и США.

В статье рассмотрены британская "Национальная разведывательная модель" и американский "Национальный план распределения разведывательной информации", которые базируются на обобщении бизнес-стратегий для нужд правоохранительных органов.

Также отмечены некоторые отличия концепции уголовной разведки Англии и США от украинской модели оперативно-розыскной деятельности, касающиеся сил и средств.